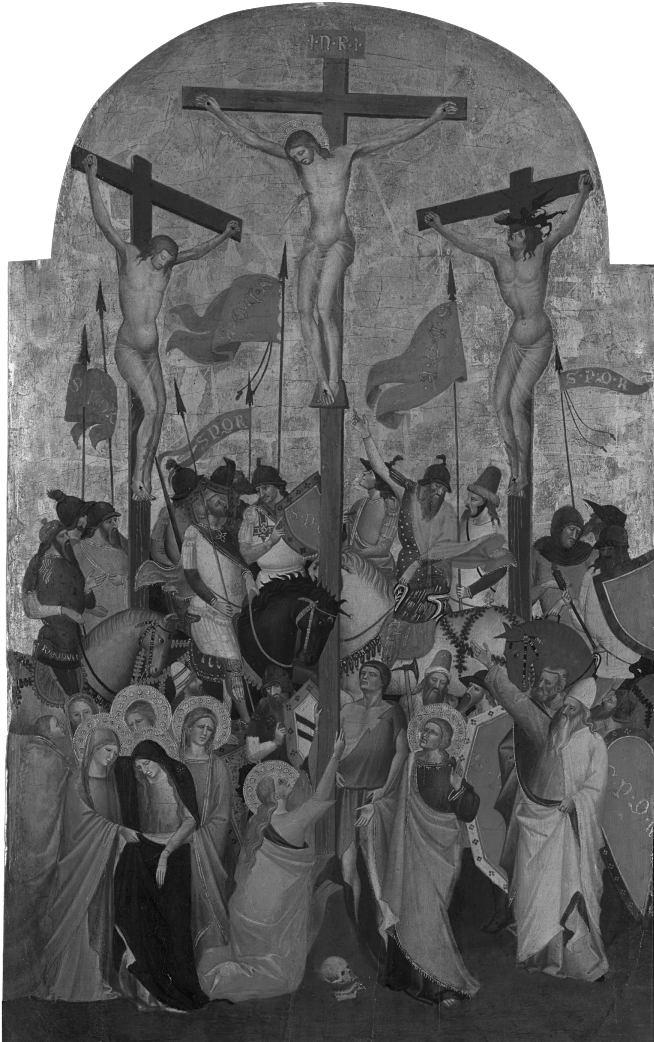

Goede Vrijdag - jaar A

Niccolò di Pietro Gerini (ca. 1340 – 1414) *De kruisberg* (Florence, ca. 1390), Rijksmuseum, Amsterdam

in de kathedrale kerk van de HH. Anna en Maria te Haarlem

De dienst van Goede Vrijdag begint in stilte. De altaartafel is geheel onbedekt en leeg.

Wanneer de priester de kerk is binnengekomen, knielen allen enige tijd in stilte neer. Vervolgens wordt de eerste schriftlezing gedaan zonder vermelding van de vindplaats en zonder enige inleiding. Ook de tweede schriftlezing wordt niet op de gebruikelijke wijze aangekondigd.

Eerste Schriftlezing

Jesaja 52, 13 - 53, 12

'Mijn dienaar zal slagen', zegt de HEER, 'hij zal groots zijn en hoogverheven. Zoals hij velen deed huiveren – zo mismaakt was hij, zo weinig menselijk zijn aanblik, zijn uiterlijk had niets meer van een mens –, zo zal hij veel volken opschrikken, en koningen zullen sprakeloos staan.

En zij aan wie niets was verteld, zullen zien, zij die niets hadden gehoord, zullen begrijpen.' Wie kan geloven wat wij hebben gehoord?

Aan wie is de macht van de HEER geopenbaard?

Als een loot schoot hij op onder Gods ogen, als een scheut uit dorre grond.

Onopvallend was zijn uiterlijk, hij miste iedere schoonheid, zijn aanblik kon ons niet bekoren. Hij werd veracht, door mensen gemeden, hij was een man die het lijden kende en met ziekte vertrouwd was, een man die zijn gelaat voor ons verborg en door ons werd verguisd en geminacht.

Maar hij was het die onze ziekten droeg, die ons lijden op zich nam.

Wij echter zagen hem als een verstoteling, door God geslagen en vernederd.

Om onze zonden werd hij doorboord, om onze wandaden gebroken. De straf die hij onderging bracht ons vrede, zijn striemen gaven ons genezing. Wij dwaalden rond als schapen, ieder zocht zijn eigen weg; maar de wandaden van ons allen liet de HEER op hem neerkomen. Hij werd mishandeld, maar verzette zich niet en deed zijn mond niet open. Als een schaap dat naar de slacht wordt geleid, als een ooi die stil is bij haar scheerders deed hij zijn mond niet open. Door een onrechtvaardig vonnis werd hij weggenomen.

Wie van zijn tijdgenoten heeft er oog voor gehad?

Hij werd verbannen uit het land der levenden, om de zonden van mijn volk werd hij geslagen. Hij kreeg een graf bij misdadigers, zijn laatste rustplaats was bij de rijken; toch had hij nooit enig onrecht begaan, nooit bedrieglijke taal gesproken. Maar de HEER wilde hem breken, Hij maakte hem ziek.

Hij offerde zijn leven voor de schuld van anderen, om zijn nageslacht te zien en lang te leven.

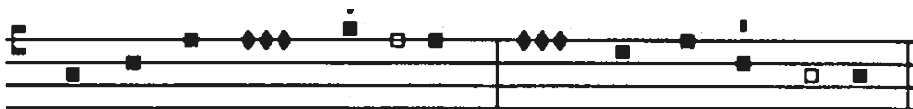
En door zijn toedoen slaagde wat de HEER wilde. Na het lijden dat hij moest doorstaan, zag hij het licht en werd met kennis verzadigd. Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht, hij neemt hun wandaden op zich.

Daarom ken ik hem een plaats toe onder velen en zal hij met machtigen delen in de buit, omdat hij zijn leven prijs gaf aan de dood en zich tot de zondaars liet rekenen.

Hij droeg echter de schuld van velen en nam het voor zondaars op.

Graduale

Psalm 40, 1-9

1. Voor de koorleider. Van David. Een psalm.
2. **Hoe heb ik** gewacht, gewacht op de **Here**; *
toen boog Hij zich over mij, hoorde mijn roepen,
3. Hij trok mij omhoog uit de gruwzame **groeve**, *
uit het slijk van de modderpoel opwaarts,
Hij zette op een rots mijn **voeten**, *
gaf vaste grond weer aan mijn schreden,
4. Hij legde mij een nieuw lied op de **lippen**, *
een lofzang, onze God ter ere.
Velen zullen dit zien en vrees zal hen **bevangen**; *
dan zullen zij op de Heer gaan vertrouwen,
5. want die mens is zalig te **prijzen** *
die op de Heer zijn vertrouwen gesteld heeft,
die zich met wie trots zijn niet **inlaat**, *
noch met wie zijn vervallen tot leugen.
6. Ontelbaar, Heer die mijn **God** zijt. *
zijn de wondere daden die Gij verricht hebt,
uw beschikkingen om **onzentwille**, *
- niets dat met U zich kan meten! -,
zou ik ze willen verhalen en **melden**, *
het zijn er te veel om te noemen.
7. Gij, die geen offers, geen gaven verlangt, +
Gij hebt mij de oren **geopend**; *
brandoffers vraagt Gij niet,
geen offers om schuld te boeten.
1. Dus heb ik gesproken: "Zie, daar **kom** ik; *
het gaat over mij wat te boek staat.
2. Mijn God, uw wil te doen, dal is mijn **vreugde**, *
uw wet staat mij in 't hart geschreven."

Tweede Schriftlezing

Exodus 12, 21-28

Toen riep Mozes de oudsten van Israël bij elkaar. 'Elke familie moet een lam of een bokje kiezen,' zei hij, 'en dat moet worden geslacht als pesachoffer. Laat ieder daarna een bosje majoraan nemen, dat in de schaal met bloed dopen en het bloed aan de bovendorpel en aan de beide deurposten strijken. Ga dan tot de morgen de deur niet uit, want de HEER zal door Egypte heen gaan om het te straffen. Maar ziet Hij bij een deur bloed aan de bovendorpel en aan de posten, dan zal Hij die deur voorbijgaan, Hij zal de doodsengel geen toestemming geven om uw huizen binnen te gaan en u te treffen. Dit voorschrift blijft voor u en uw kinderen voor altijd van kracht.

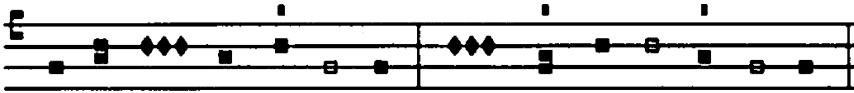
Ook als u eenmaal in het land bent dat de HEER u zal geven, zoals Hij heeft beloofd, moet u dit gebruik in ere houden. En als uw kinderen dan vragen: "Wat betekent dit gebruik?", antwoord dan: "Wij brengen de HEER een pesachoffer omdat Hij de huizen van de Israëlieten voorbij is gegaan toen Hij de Egyptenaren strafte; ons heeft Hij gespaard." Toen knielden de Israëlieten en bogen ze zich diep neer. Daarna gingen ze uiteen en deden wat de HEER aan Mozes en Aäron had bevolen.

Tractus

Psalm 99

1. **De Heer** is koning, de volken beven; *
nu Hij troont op de cherubim, **hui**vert de **aa**rde.
2. De Heer, Hij is machtig in Sion, +
verheven is Hij boven alle **volken**; *
3. zij loven uw Naam, groot en geducht:
"Hij is **heilig**!"
4. Gij, koning in majesteit, kiest voor het recht, +
een rechtvaardig bestel hebt Gij gevestigd, *
recht en rede **ge**grond in **Jakob**.
5. Verheft de Heer, die onze **God** is, *
werpt voor zijn voetbank u neder:
"Hij is **heilig**!"
6. Mozes en Aäron als zijn priesters, +
Samuël als één van wie zijn naam beleden, *
zij riepen tot de Heer en Hij **gaf** hun **ant**woord

7. door in de wolkenzuil tot hen te spreken +
en zij bleven trouw aan wat Hij getuigde,
de geboden die Hij hun **had** gegeven.
8. Gij, Heer onze God, Gij hebt hun geantwoord, +
Gij waart voor hen een God van vergeving, *
maar wat zij misdreven hebt **Gij** vergolden.
9. Verheft de Heer die onze God is, +
werpt voor zijn heilige berg neder:
"Ja, de Heer onze God, **Hij** is heilig!"

Evangelie

Johannes 18, 1-19, 42

Twee gemeenteleden komen naast de priester staan om met deze het evangelie te lezen.

E. = de evangelist, degene die de beschrijvende of verbindende tekstgedeelten leest;

C. = Christus, welke gedeelten door de priester worden gelezen;

A. = de andere bijbelse personen.

E. Het lijden van onze Heer Jezus Christus volgens Johannes.

Het gebruikelijke antwoord op de aankondiging van het evangelie wordt niet gegeven.

E. Nadat Jezus dit alles gezegd had, ging Hij met zijn leerlingen naar de overkant van de Kidron. Daar liep Hij een tuin in, met zijn leerlingen. Judas, die Hem zou uitleveren, kende deze plek ook, want Jezus was er vaak met zijn leerlingen samengekomen. Judas ging ernaartoe, samen met de cohort soldaten en een aantal dienaren van de hogepriesters en de farizeeën. Ze waren gewapend en droegen fakkels en lantaarns. Jezus wist precies wat er met Hem zou gebeuren. Hij liep naar hen toe en vroeg:

A. Wie zoeken jullie?

E. Ze antwoordden:

A. Jezus van Nazaret.

C. Ik ben het,

E. zei Jezus, terwijl Judas, die Hem kwam uitleveren, erbij stond. Toen Hij zei: 'Ik ben het,' deinsden ze achteruit en vielen op de grond. Weer vroeg Jezus:

C. Wie zoeken jullie?

E. en weer zeiden ze:

A. Jezus van Nazaret.

E. Jezus zei:

C. Ik heb jullie al gezegd: 'Ik ben het.' Als jullie Mij zoeken, laat deze mensen dan gaan.

E. Zo moest zijn uitspraak in vervulling gaan: 'Geen van hen die U Mij gegeven hebt, heb Ik verloren laten gaan.' Daarop trok Simon Petrus het zwaard dat hij bij zich had, haalde uit naar de knecht van de hogepriester en sloeg hem zijn rechteroor af; Malchus heette die knecht. Maar Jezus zei tegen Petrus:

C. Steek je zwaard in de schede. Zou Ik de beker die de Vader Mij gegeven heeft niet drinken?

E. De soldaten met hun tribuun en de Judese gerechtsdienaars grepen Jezus en boeiden Hem. Ze brachten Hem eerst naar Annas, de schoonvader van Kajafas. Kajafas was dat jaar hogepriester, en hij was het die de Joodse leiders had voorgehouden: 'Het is goed dat één mens sterft voor het hele volk.' Simon Petrus kwam met een andere leerling achter Jezus aan. Deze andere leerling kende de hogepriester en ging met Jezus het paleis van de hogepriester in, maar Petrus bleef buiten bij de poort staan. Daarop kwam de andere leerling, de kennis van de hogepriester, weer naar buiten; hij sprak met de portierster en nam Petrus mee naar binnen. Het meisje sprak Petrus aan:

A. Ben jij soms ook een leerling van die man?

E. Hij zei:

A. Nee, ik niet.

E. De knechten en de gerechtsdienaars stonden zich te warmen bij een vuur dat ze hadden aangelegd omdat het koud was; ook Petrus ging zich erbij staan warmen. De hogepriester ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en over zijn leer. Jezus zei:

C. Ik heb in het openbaar tot de wereld gesproken. Ik heb steeds onderricht gegeven op plaatsen waar de Joden bij elkaar komen, in synagogen en in de tempel, en nooit heb Ik iets in het geheim gezegd. Waarom ondervraagt u Mij? Vraag het toch aan de mensen die Mij gehoord hebben, zij weten wat Ik gezegd heb.

E. Toen Jezus dat zei, gaf een van de dienaren die erbij stonden Hem een klap in het gezicht:

A. Is dat een manier om de hogepriester te antwoorden?

E. Jezus zei:

C. Als Ik iets verkeerd gezegd heb, zeg dan wat er verkeerd was, maar als het juist is wat Ik heb gezegd, waarom slaat u Me dan?

E. Daarna stuurde Annas Hem geboeid naar Kajafas, de hogepriester. Simon Petrus stond zich intussen nog steeds te warmen.

A. Ben jij soms ook een leerling van Hem?

E. vroegen ze.

A. Nee, ik niet,

E. ontkende Petrus, Maar een van de knechten van de hogepriester, een familielid van de man van wie Petrus het oor had afgeslagen, zei:

A. Maar ik heb toch gezien dat je in die tuin bij Hem was?

E. Weer ontkende Petrus, en meteen kraaide er een haan.

► [BLAUW BOEK nr. 627, 1](#)

E. Jezus werd van Kajafas naar het pretorium gebracht. Het was nog vroeg in de morgen. Zelf gingen ze niet naar binnen, anders zouden ze zich verontreinigen en niet aan het pesachmaal kunnen deelnemen. Daarom kwam Pilatus naar buiten.

A. Waarvan beschuldigt u deze man?

E. vroeg hij. Ze antwoordden:

A. Als Hij geen misdaden had gepleegd, zouden we Hem niet aan u uitgeleverd hebben.

E. Pilatus zei:

A. Neem Hem dan mee, en veroordeel Hem volgens uw eigen wet.

E. Maar ze wierpen tegen:

A. Wij hebben het recht niet om iemand ter dood te brengen.

E. Zo moest de uitspraak van Jezus in vervulling gaan waarin Hij aanduidde welke dood Hij zou sterven. Pilatus ging het pretorium weer in. Hij liet Jezus bij zich komen en vroeg Hem:

A. Bent U de koning van de Joden?

E. Jezus antwoordde:

C. Vraagt u dit uit uzelf of hebben anderen dit over Mij gezegd?

E. Pilatus antwoordde:

A. Ik ben toch geen Jood. Uw volk en de hogepriesters hebben U aan mij uitgeleverd – wat hebt U gedaan?

E. Jezus antwoordde:

C. Mijn koningschap hoort niet bij deze wereld. Als mijn koningschap bij deze wereld hoorde, zouden mijn dienaren wel gevochten hebben om te voorkomen dat Ik aan de Joodse leiders werd uitgeleverd. Maar mijn koninkrijk is niet van hier.

E. Pilatus zei:

A. U bent dus koning?

E. Jezus zei:

C. U zegt dat Ik koning ben. Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen, en ieder die de waarheid is toegedaan, luistert naar wat Ik zeg.

E. Hierop zei Pilatus:

A. Maar wat is waarheid?

E. Na deze woorden ging hij weer naar de menigte buiten. Hij zei:

A. Ik heb geen schuld in Hem gevonden. Maar het is bij u gebruikelijk dat ik met Pesach iemand vrijlaat – wilt u dat ik de koning van de Joden vrijlaat?

E. Toen begon iedereen te schreeuwen:

A. Hem niet, maar Barábbas!

E. Barábbas was een misdadiger. Toen liet Pilatus Jezus geselen. De soldaten vlochten een kroon van doorntakken, zetten die op zijn hoofd en deden Hem een purperen mantel aan. Ze liepen naar Hem toe en zeiden:

A. Gegroet, koning van de Joden!,

E. en ze sloegen Hem in het gezicht.

► [BLAUW BOEK nr. 627, 2](#)

E. Pilatus ging weer naar buiten en zei:

A. Ik zal Hem hier buiten aan u tonen om u duidelijk te maken dat ik geen enkel bewijs van zijn schuld heb gevonden.

E. Daarop kwam Jezus naar buiten, met de doornenkroon op en de purperen mantel aan.

A. Hier is Hij, die mens,

E. zei Pilatus. Maar toen de hogepriesters en de gerechtsdienaars Hem zagen begonnen ze te schreeuwen:

A. Kruisig Hem, kruisig Hem!

E. Toen zei Pilatus:

A. Neem Hem dan mee en kruisig Hem zelf, want ik zie niet waaraan Hij schuldig is.

E. Maar ze zeiden:

A. Wij hebben een wet die zegt dat Hij moet sterven, omdat Hij zich de Zoon van God heeft genoemd.

E. Toen Pilatus dit hoorde, schrok hij hevig. Hij ging het pretorium weer in en vroeg aan Jezus:

A. Waar komt U vandaan?

E. Maar Jezus gaf geen antwoord. Pilatus vroeg:

A. Waarom zegt U niets tegen mij? Weet U dan niet dat ik de macht heb om U vrij te laten of U te kruisigen?

E. Jezus antwoordde:

C. De enige macht die u over Mij hebt, is u van boven gegeven. Daarom draagt degene die Mij aan u uitgeleverd heeft de meeste schuld.

E. Vanaf dat moment wilde Pilatus Hem vrijlaten. Maar de Joodse leiders riepen:

A. Als u die man vrijlaat bent u geen vriend van de keizer, want iedereen die zichzelf tot koning uitroept pleegt verzet tegen de keizer.

E. Toen Pilatus dit hoorde, liet hij Jezus naar buiten brengen. Zelf nam hij plaats op de rechterstoel op het zogeheten Mozaïekterras, in het Hebreeuws Gabbata. Het was rond het middaguur op de voorbereidingsdag van Pesach. Pilatus zei tegen de menigte:

A. Hier is Hij, uw koning.

E. Meteen schreeuwden ze:

A. Weg met Hem, weg met Hem, aan het kruis met Hem!

E. Pilatus vroeg:

A. Moet ik uw koning kruisigen?

E. Maar de hogepriesters antwoordden:

A. Wij hebben geen andere koning dan de keizer!

E. Toen droeg Pilatus Hem aan hen over om Hem te laten kruisigen.

► [BLAUW BOEK](#) nr. 627, 3

De gemeente staat op.

E. Jezus werd weggevoerd; Hij droeg zelf het kruis naar de zogeheten Schedelplaats, in het Hebreeuws Golgota. Daar kruisigden ze Hem, met twee anderen, aan weerskanten één, en Jezus in het midden. Pilatus had een inscriptie laten maken die op het kruis bevestigd werd. Er stond op: 'Jezus van Nazaret, koning van de Joden'. Het stond er in het Hebreeuws, het Latijn en het Grieks, en omdat de plek waar Jezus gekruisigd werd dicht bij de stad lag, werd deze inscriptie door veel Joden gelezen. De hogepriesters van de Joden zeiden tegen Pilatus:

A. U moet niet 'koning van de Joden' schrijven, maar 'Deze man heeft beweerd: Ik ben de koning van de Joden'.

E. Maar het antwoord van Pilatus was:

A. Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven.

E. Nadat ze Jezus gekruisigd hadden, verdeelden de soldaten zijn kleren in vieren, voor iedere soldaat een deel. Maar zijn onderkleed was in één stuk geweven, van boven tot beneden. Ze zeiden tegen elkaar:

A. Laten we het niet scheuren, maar laten we loten wie het hebben mag.

E. Zo moest in vervulling gaan wat de Schrift zegt: 'Ze verdeelden mijn kleren onder elkaar en wierpen het lot om mijn gewaad.' Dat is wat de soldaten deden.

Bij het kruis van Jezus stonden zijn moeder en haar zus, en Maria, de vrouw van Klopas, en Maria van Magdala. Toen Jezus zijn moeder zag staan, en bij haar de leerling van wie Hij veel hield, zei Hij tegen zijn moeder:

C. Vrouw, dat is uw zoon,

E. en daarna tegen de leerling:

C. Dat is je moeder.

E. Vanaf dat moment nam die leerling haar bij zich in huis. Toen wist Jezus dat alles was volbracht, en om de Schrift geheel in vervulling te laten gaan zei Hij:

C. Ik heb dorst.

E. Er stond daar een vat water met azijn; ze doopten er een spons in en brachten die, gestoken op een majoraantak, naar zijn mond. Nadat Jezus ervan gedronken had zei Hij:

C. Het is volbracht.

E. Hij boog zijn hoofd en gaf de geest.

Allen knielen enige ogenblikken in stilte.

► [BLAUW BOEK nr. 627, 4](#)

Het was voorbereidingsdag, en de Joodse leiders wilden voorkomen dat de lichamen op sabbat, en nog wel een bijzondere sabbat, aan het kruis zouden blijven hangen. Daarom vroegen ze Pilatus of de benen van de gekruisigden gebroken mochten worden en of ze de lichamen mochten meenemen. Toen braken de soldaten de benen van de eerste die tegelijk met Jezus gekruisigd was, en ook die van de ander. Vervolgens kwamen ze bij Jezus, maar ze zagen dat Hij al gestorven was. Daarom braken ze zijn benen niet. Maar een van de soldaten stak een lans in zijn zij en meteen vloeide er bloed en water uit. Hiervan getuigt iemand die het zelf heeft gezien, en zijn getuigenis is betrouwbaar. Hij weet dat hij de waarheid spreekt en wil dat ook u gelooft. Dit gebeurde omdat de Schrift in vervulling moest gaan: 'Geen van zijn beenderen zal verbrijzeld worden.' Een ander schriftwoord zegt: 'Ze zullen hun blik richten op Hem die ze hebben doorstoken.'

Na deze gebeurtenissen vroeg Josef van Arimatéa – die een leerling van Jezus was, maar uit angst voor de Joodse leiders in het geheim – aan Pilatus of hij het lichaam van Jezus mocht meenemen. Pilatus gaf toestemming en Josef nam het lichaam mee. Nikodémus, die destijds 's nachts naar Jezus toe gegaan was, kwam ook; hij had een mengsel van mirre en aloë bij zich, ongeveer honderd pond. Ze wikkelden Jezus' lichaam met de balsem in linnen, zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis. Bij de plaats waar Jezus gekruisigd was lag een tuin, en daar was een nieuw graf, waarin nog nooit iemand begraven was. Omdat het voor de Joden voorbereidingsdag was en dat graf dichtbij was, legden ze Jezus daarin.

Gezang na de Passie

► [BLAUW BOEK nr. 627, 5-6](#)

Het gebed der gelovigen

De gemeente knielt.

De inleiding tot de gebeden kunnen worden uitgesproken door de diaken, een lector of door iemand anders in hun plaats.

Voor de kerk

Laat ons, geliefde zusters en broeders,
bidden voor Gods heilige kerk, over heel de wereld verspreid,
dat onze God en Heer haar vrede en eendracht wil schenken.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, die in Jezus Christus uw heerlijkheid
aan de volkeren geopenbaard hebt, bewaar het werk van uw barmhartigheid.
en laat uw kerk overal op aarde met een standvastig geloof volharden
in de belijdenis van uw Naam.
Door Christus, onze Heer.

Amen.

Voor de geestelijkheid en alle gelovigen

Laat ons ook bidden voor onze bisschop ... ,
voor alle bisschoppen, priesters en diakenen
en voor heel de gemeenschap der gelovigen.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God,
door uw Geest leidt en heiligt Gij allen die tot uw kerk behoren.
Verhoor ons gebed voor hen die in uw dienst mogen staan
en geef dat ieder door de genade die Gij schenkt U getrouw moge dienen.
Door Christus, onze Heer.

Amen

Voor de geloofsleerlingen

Laat ons ook bidden voor de geloofsleerlingen
(als dit van toepassing is: die zich voorbereiden op de doop)
en voor de jeugdige leden der kerk.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, die van geslacht tot geslacht
de kinderen der mensen roept tot de belijdenis van uw Naam,
vermeerder in de geloofsleerlingen en in de opgroeiende jeugd
het geloof en het inzicht in uw geheimenissen, opdat zij trouwe leden worden
van uw heilige gemeenschap.
Door Christus, onze Heer.

Amen

Voor de eenheid van alle Christenen

Laat ons ook bidden voor de eenheid van allen
die de naam van Christus dragen.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, wie verdeeld zijn brengt Gij weer samen,
wie samen zijn bewaart Gij in uw vrede. Zie genadig neer op de kudde van uw Zoon,
herstel de gemeenschap tussen allen die naar zijn naam genoemd zijn
en verbind hen door één band van liefde
in Christus, onze Heer.

Amen

Voor het volk Israël

Laat ons ook bidden voor het volk Israël, dat door de Heer als eerste is geroepen.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, Gij hebt uw beloften toevertrouwd
aan Abraham en zijn nageslacht, aan Israël, uw volk.
Bewaar het en maak het groot in trouw aan uw verbond;
bespoedig de dag van uw Messias en geef dat wij met dezelfde zegen
hem begroeten die wij verwachten in uw enige en onvolprezen Naam.
Door Christus, onze Heer.

Amen

Voor allen die niet in God geloven

Laat ons ook bidden voor allen die God zoeken, voor allen die Hem niet zoeken
en voor wie zijn Naam aanroepen zonder Hem te kennen.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, zo hebt Gij de mensen geschapen
dat zij in hun verlangens altijd U zoeken en tot rust komen wanneer zij U vinden.
Wij vragen U:
verlicht hun harten en laat hen de tekenen zien van uw liefde, opdat zij eenmaal U,
God, verheerlijken en hem die uw licht en uw waarheid is erkennen:
Christus, onze Heer.

Amen.

Voor regeringsleiders

Laat ons ook bidden voor hen die ons land besturen
en voor wie de volkeren op aarde regeren.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, die over landen en volken met oppermacht gebiedt,
verlicht met uw wijsheid onze koning(in) ... en allen die regeren op aarde.
Sta hen bij en geef ons vrede in onze dagen, opdat de wereld een woonplaats wordt
van vrijheid en veiligheid, voor ieder een land van melk en honing.
Door Christus, onze Heer.

Amen.

Voor allen die in nood zijn

Laat ons ook bidden voor allen die in nood verkeren,
voor wie zwak zijn en voor wie zijn gevallen,
voor de bedroefden, de zieken en de stervenden,
voor de eenzamen en de verstotenen,
voor de hongerigen en de verdrukten,
voor de vluchtelingen en de gevangenen.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, die de troost der bedroefden, de steun der zwakken zijt,
die de verdrukte recht doet en aan wie honger heeft brood geeft,
die een thuis biedt aan de ontheemden en een toevlucht zijt voor de verlatenen.
verhoorde gebeden van allen die in hun nood tot U roepen, opdat zij zich eenmaal
over de hulp van uw barmhartigheid verheugen.
Door Christus, onze Heer.

Amen

Voor de gemeente

Laten wij ons gebed tot de Heer voleindigen en bidden voor elkaar,
voor elk die hier aanwezig is en voor hen die hier ontbreken,
voor allen die ons dierbaar zijn en voor heel de gemeente.
Laat ons bidden.

Na enige stilte:

Almachtige, eeuwige God, wiens barmhartigheid onbegrensd
en wiens goedheid een schat zonder einde is, wees gedachtig aan uw volk
en stort uw genade uit over allen.
Leid verder wie Gij bij de hand hebt genomen, weid uw kudde door uw Zoon,
het Paaslam dat voor ons geslacht is, die ons door de dood
naar het leven heeft overgebracht:
onze Heer Jezus Christus, uw Zoon,
die met U in de eenheid van de heilige Geest
leeft en regeert in de eeuwen der eeuwen.

Amen

Kruisverering

Wanneer de priester de bedekking van het kruis wegneemt, wordt driemaal gezongen:

voorganger/zang:

Aan - schouwt dit kost - baar kruis,

waar - aan de Red - der heeft ge - han - gen.

gemeente:

Komt, la - ten wij aan - bid - den,

komt, la - ten wij aan - bid - den.

Daarna draagt de priester het kruis, dat door twee acolieten met brandende kaarsen wordt begeleid, naar een geschikte plaats, waar hij het neerzet.

Onderwijl wordt de hymne "Des konings vaandels gaan vooraan" (gezang 355) of een ander toepasselijk lied gezongen.

Het kruis kan worden bewierookt en de aanwezigen kunnen naar voren komen om in processie langs het kruis te trekken en dit desgewenst op een gepaste wijze te vereren.

Hymne

► [BLAUW BOEK nr. 355](#)

Na de kruisverering worden de *Improperia* gezongen (zie hieronder) of gesproken (zie bladzijde 20).

Improperia (gezongen)

De gemeente knielt.

Mijn volk, wat heb ik u ge - daan, of waar - mee

heb ik u be - droefd? Ant - woord Mij.

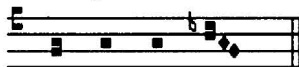
Ik heb u uit E - gyp - te weg - ge - roe - pen; gij hebt

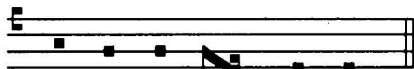
ge - roe - pen: "Aan het kruis met hem!"

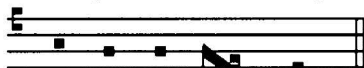
A - ghi - os o The - ós.

Hei - li - ge God.

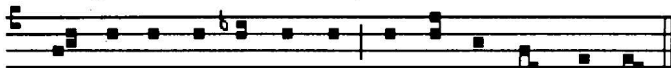
A - ghi - os I - schy - rós.

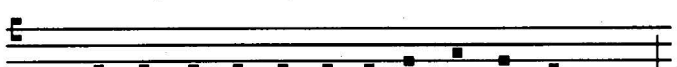
Hei - li - ge Ster - ke.

A - ghi - os A - thá - na - tos, e - le - i - son i - mas.

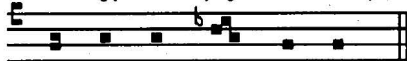
Hei - li - ge On - sterf - lij - ke, ont - ferm U o - ver ons.

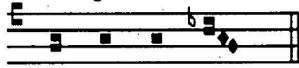
Ik heb voor u het wa - ter uit de rots doen stro - men,

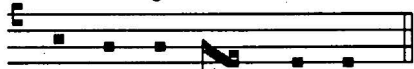
maar gij hebt Mij gal en a - zijn te drin - ken ge - ge - ven.

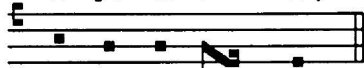
A - ghi - os o The - ós.

Hei - li - ge God.

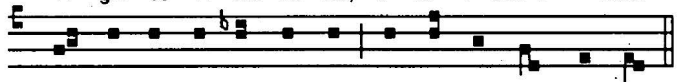
A - ghi - os I - schy - rós.

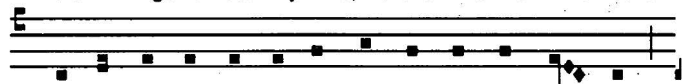
Hei - li - ge Ster - ke.

A - ghi - os A - thá - na - tos, e - le - i - son i - mas.

Hei - li - ge On-sterf-lij - ke, ont-ferm U o - ver ons.

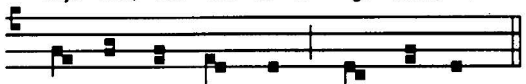
Ik heb om u - went-wil uw vij - an - den ge - sla - gen,

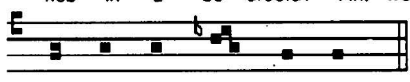
maar gij hebt Mij ge - ge - seld en ge - hoond.

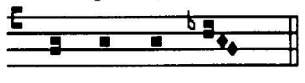
Mijn volk, wat heb Ik u ge - daan, of waar - mee

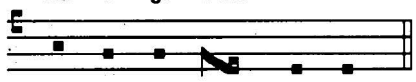
heb Ik u be - droefd? Ant - woord Mij.

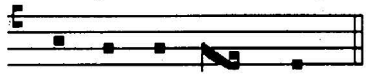
A - ghi - os o The - ós.

Hei - li - ge God.

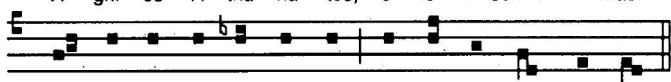
A - ghi - os I - schy - rós.

Hei - li - ge Ster - ke.

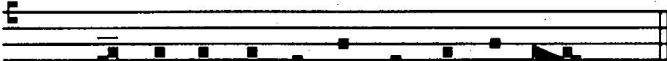
A - ghi - os A - thá - na - tos, e - le - i - son i - mas.

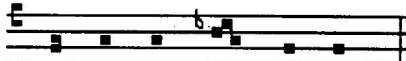
Hei - li - ge On-sterf-lij - ke, ont-ferm U o - ver ons.

Ik heb u groot ge-maakt, met heer-lijk-heid ge-kroond,

maar gij hebt voor Mij een door-nen-kroon ge-vloch-ten.

A - ghi - os o The - ós.

Hel - li - ge God.

A - ghi - os I - schy - rós.

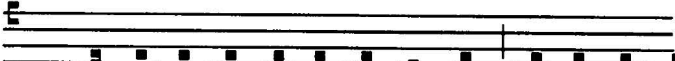
Hel - li - ge Ster - ke.

A - ghi - os A - thá - na - tos, e - le - i - son i - mas.

Hel - li - ge On-sterf-lij - ke, ont-ferm U o - ver ons.

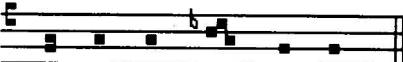
Wat had ik nog meer voor u moe-ten doen? Ik heb u

bin-nen-ge-voerd in mijn land, in mijn vre - de. Maar gij

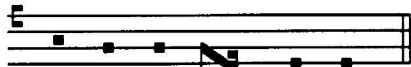
hebt uw Red-der aan het kruis ge - sla - gen.

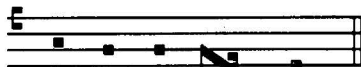
A - ghi - os o The - ós.

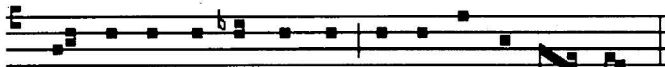
Hei - li - ge God.

A - ghi - os I - schy - rós.

Hei - li - ge Ster - ke.

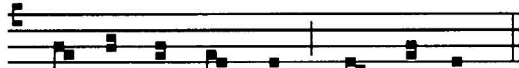
A - ghi - os A - thá - na - tos, e - le - i - son i - mas.

Hei - li - ge On - ster - lij - ke, ont - ferm U o - ver ons.

Mijn volk, wat heb Ik u ge - daan, of waar - mee

heb Ik u be - droefd? Ant - woord Mij.

Improperia (gesproken)

De gemeente knielt.

Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedroefd?
Antwoord Mij!

Want Ik heb u uitgeleid uit het land van Egypte, -
maar gij hebt een kruis bereid aan uw Redder.

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Want Ik heb u uitgeleid door de woestijn, gedurende veertig jaren,
en u met manna gespijzigd, Ik heb u ingeleid in het goede land,
dat overvloedig is, - maar gij hebt een kruis bereid aan uw Redder.

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Wat had Ik nog meer moeten doen, en heb Ik niet gedaan?
Heb Ik u niet geplant als een uitgelezen wijngaard vol pracht? -
Maar wat zijt gij Mij tot bitterheid geworden; met edik hebt gij mijn dorst gelaafd,
en met een lans hebt gij de zijde van uw Redder doorstoken!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Om uwentwille heb ik Egypte met de gesel geslagen in zijn eerstgeborenen; -
nu hebt gij Mij gezeseld. Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedroefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Ik heb voor u de zee geopend; - en gij hebt met een lans mijn zijde geopend.
Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedroefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Ik ben voor u uitgegaan in een wolkkolom; -
en gij hebt Mij geleid naar het rechthuis van Pilatus.
Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedroefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Ik heb uw mond gevuld met manna in de woestijn; -
en gij hebt Mij beladen met kaakslagen en kastijdingen.
Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedroefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Ik heb u gelaafd met helder water uit de rots; -
en gij hebt Mij te drinken gegeven gal en azijn!
Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedreefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Ik heb om uwentwille de vorsten van Kanaän met de roede geslagen; -
en gij hebt mijn hoofd geslagen met een rietstok.
Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedreefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

Ik heb u met grote kracht uitgeheven boven de volkeren; -
en gij hebt Mij gebonden aan het hout van het kruis,
Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? Of waarin heb Ik u bedreefd?
Antwoord Mij!

**Heilige God,
heilige Sterke,
heilige Onsterflijke,
ontferm U over ons.**

► [BLAUW BOEK](#) nr. 635

Stilte

Gebed

Heer, wij bidden U:
doe uw zegen in overvloed
neerdalen over uw volk,
dat in hoop op zijn verrijzenis
de dood van uw Zoon heeft herdacht.
Schenk het vergeving,
bied het vertroosting,
laat het geloof toenemen
en de verlossing voor altijd worden bevestigd.
Door Christus, onze Heer.

Amen.

Hierna gaan allen in stilte heen.

